

SYSTÉM PSYCHOSOCIÁLNÍ INTERVENČNÍ SLUŽBY
VE ZDRAVOTNICTVÍ

ZPRÁVA O ČINNOSTI SPIS 2023

Zpracoval: PhDr. Lukáš Humpl, garant SPIS

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

NÁRODNÍ CENTRUM
OŠETŘOVATELSTVÍ A NELÉKAŘSKÝCH
ZDRAVOTNICKÝCH OBORŮ

Obsah

Úvod	3
Vyhodnocení plánu rozvoje SPIS v roce 2023	4
Kolegiální podpora zdravotnickým pracovníkům	7
Podpora studentům zdravotnických oborů	9
Intervenční podpora blízkým a pozůstalým	10
Psychosociální podpora a SPIS při MU v Praze	12
Vzdělávání v rámci SPIS	13
Zapojení poskytovatelů zdravotních služeb a novinky v krajích	14
Peři a interventi SPIS v ČR	17
Cíle a aktivity 2024	19
Seznam zkratk	20

Úvod

Systém psychosociální intervenční služby (dále SPIS) je zajištěn prostřednictvím státní příspěvkové organizace v přímé působnosti Ministerstva zdravotnictví České republiky (dále MZČR), Národního centra ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů (dále NCO NZO), a to v oblasti koordinační, organizační a vzdělávací.

SPIS nabízí a poskytuje psychosociální podporu v resortu zdravotnictví a zahrnuje dva hlavní směry těchto činností:

- prostřednictvím **peerů a psychologů SPIS** kolegiální podporu zdravotnickým pracovníkům,
- prací **interventů a psychologů SPIS** první psychickou pomoc blízkým pacientů.

Kolegiální (peer) podpora je jedním z dostupných opatření v rámci péče o duševní zdraví pracovníků ve zdravotnictví. K dispozici je zaměstnancům v rámci resortu v případě akutního zasažení psychicky nadlimitní událostí, stejně jako při dlouhodobém, chronickém stresovém zatížení psychiky zdravotnického pracovníka. Peer podpora uživateli garantuje diskrétnost, mlčenlivost, výborný časový dosah služby a flexibilitu. Využit lze nejen zdravotnických peerů ve vlastní organizaci, tedy s profitem vzájemné známosti a přirozenosti kontaktu, ale také služby kteréhokoliv vyškoleného kolegy peera v rámci ČR, zejména pak v případě, kdy je potřeba zachovat větší diskrétnost. Pro případ požadavku na úplnou anonymitu či okamžitou podporu je k dispozici zcela anonymní **krizová linka pro zdravotníky**, kterou SPIS rovněž zajišťuje.

Druhou možností podpory SPISu je první psychická pomoc, která je poskytována osobám postiženým akutní stresovou reakcí. Tuto podporu zajišťují vyškolení zdravotníci, tzv. zdravotničtí intervenenti či psychologové. Péčí o psychicky zasažené osoby – blízké pacientů či pozůstalé, někdy i pacienty samotné, usnadňují práci ošetřujícímu personálu. Ten se může soustředit na své odborné medicínské úkoly, zatímco o akutně psychicky zasažené pečuje zdravotnický intervent. Jeho úkolem je provázet zasažené, jevící výrazné symptomy akutní stresové reakce, v jejich nejtěžších chvílích, obvykle v prvních hodinách od události. V řadě případů probíhá tato podpora ve spolupráci s klinickými psychology, či pokračuje jejich následnou odbornou péčí. SPIS rovněž zajišťuje zcela anonymní krizovou linku určenou blízkým pacientů.

V roce 2023 bylo z neinvestičního příspěvku MZČR na pokrytí provozních nákladů NCO NZO využito pro pokrytí provozních nákladů na činnosti SPIS, včetně provozu krizových linek, celkem 2.563.121,73 Kč.

Vyhodnocení plánu rozvoje SPIS v roce 2023

V rámci Plánu rozvoje SPIS, stanoveného pro rok 2023 lze konstatovat, že byly jeho jednotlivé body naplněny z převážné části. V samotném poskytování podpory v rovině kolegiální (peer) péče a intervenční podpory blízkým a pozůstalým pacientů bylo odvedeno výrazně více intervencí oproti posledním létům, s výjimkou nejvíce zátěžového pandemického roku 2021. Podrobnější popis je uveden v následujících kapitolách. Podle plánu činnosti bylo rovněž pokračováno v zajišťování zapojení zdravotnických peerů a interventů v rámci poskytování telefonické podpory na krizových linkách SPIS.

Uskutečněny byly také plánované vzdělávací akce zaměřené na výcvik nových členů SPIS a prohlubující dovednosti stávajících členů. Jak níže ukazuje stručný přehled, dařil se rozvoj dalších týmů SPIS, propagace činnosti systému i jeho příprava na specifické potřeby a situace při poskytování psychosociální péče. Ze stanovených aktivit na rok 2023 zůstává ve stadiu dalších kroků např. plošné zapojení zdravotnického školství do aktivit SPIS.

Podle stanovených cílů pro rok 2023 byly úspěšně realizovány tyto aktivity:

- Pokračování v přípravě dalších peerů a interventů prostřednictvím certifikovaných kurzů, zahrnující kromě doplňování stávajících týmů také ve SPIS dosud **nezapojené poskytovatele zdravotních služeb. Úspěšně realizovány byly 4 základní certifikované kurzy pro přípravu peerů a interventů**, a to vždy dva pro každou dovednost. Pro poskytování psychosociální podpory v nich bylo připraveno celkem 109 účastníků.
- Realizovány byly **tematicky aktuální kurzy prohlubující dovednosti peerů a interventů SPIS**, a to dle požadavků praxe. Jednalo se o vzdělávací akce zaměřené na samotnou dovednost poskytování psychosociální podpory v konkrétních situacích a pro specifické skupiny zasažených, stejně jako o kurzy upevňující koordinační dovednosti členů SPIS.
- Dalšími kroky byla prohlubována příprava SPIS na **zapojení do psychosociální pomoci v případě mimořádné události**. Dle plánu se druhým rokem konal prakticky zaměřený kurz Činnost SPIS při MU. Někteří z jeho absolventů se přitom již o deset dní později zapojili do poskytování psychosociální pomoci po útoku aktivního střelce v Praze.
- Pokračovalo také **rozšiřování intervizního** týmu, jehož cílem je poskytovat peerům a interventům zpětnou vazbu a podporu k jejich práci. Ve dvoudenním kurzu Intervizor SPIS byla pro svou novou roli připravena skupina zkušených členů SPIS.

- Úspěšně proběhly **2 celostátní odborné konference SPIS**. Tyto dvoudenní akce, zaměřené na vzdělávání a akceptující současné potřeby SPIS i novinky v krizové péči, proběhly v červnu pro zdravotnické intervenční týmy a v říjnu pro zdravotnické peery.
- SPIS po celý rok 2023 zajišťoval **provoz Linky pro zdravotníky a Linky pro blízké pacientů**. Proběhlo rovněž jednodenní pracovní a rozvíjecí setkání konzultantů obou jmenovaných linek. Obě linky splnily vstupní podmínky a získaly v prosinci 2023 statut mimořádného člena v České asociaci pracovišť linek důvěry. Hlavním benefitem členství je posílení povědomí veřejnosti o obou linkách. Zároveň poskytuje pracovníkům linek možnost využívat vzdělávání a odbornou podporu asociace.
- Dle plánu proběhla **v jednotlivých (nebo spojených) krajích pracovní setkání**, rozvíjecí odbornost peerů i intervenčních týmů, a to se zaměřením na problematiku poskytování psychosociální péče v daném regionu.
- Prostřednictvím stávajících edukačních materiálů **pokračovala propagace SPIS činností a systému**. Byla zahájena příprava tvorby krátkých videí, tematicky zaměřených na možnosti využití krizových linek SPIS. Zajištěna byla výroba drobných propagačních předmětů s motivy SPIS.
- **Rozvoj SPIS** nastal nebo dále pokračoval u několika dalších, dosud nezapojených poskytovatelů zdravotních služeb. Konkrétní informace poskytují dále v textu shrnutí činností SPIS v jednotlivých krajích.
- Opakovaně byl navázán kontakt s Asociací zdravotnických škol a v rámci celostátní konference jejich ředitelů byl prezentován SPIS a **potřeba zapojení peerů směrem k žákům a studentům vybraných zdravotnických oborů**. Další postup v zavádění edukace a peer podpory v této oblasti byl konzultován s MŠMT, jehož doporučením bylo především oslovení ředitelů jednotlivých zdravotnických škol. Problematika potřeby edukace žáků a studentů zdravotnických škol byla také publikována v odborném článku na portále proSestru.cz, stejně tak i v Newsletteru NCO NZO.
- **Průběžně byla řešena snaha zefektivnit vnitřní koordinaci SPIS** a jeho činnosti na jednotlivých úrovních řízení systému. V této souvislosti proběhl kurz Koordinace PEER a intervenčních činností ve zdravotnickém zařízení, stejně jako pracovní setkání krajských a tržových koordinátorů SPIS.
- První rok činnosti **pilotního modelu SPIS – Krajského intervenčního týmu**, který je realizován v Moravskoslezském kraji, jasně ukázal své nezpochybnitelné přednosti a efektivitu fungování. Potvrzena byla bezproblémová organizace na krajské úrovni i prolínání týmů u poskytovatelů lůžkové péče a ZZS.

- Završeno bylo **budování podpůrného týmu zdravotnických peerů a interventů v rámci projektu ESF Prevence II.** - „Zmírnění negativních dopadů psychické a fyzické zátěže na nelékařské zdravotnické pracovníky prostřednictvím systémového opatření“, CZ. 03.3.X/0.0/0.0/15_018/0015890 (dále Prevence II). Do pilotního projektu bylo zapojeno šest poskytovatelů zdravotních služeb, a to Fakultní nemocnice (dále FN) v Motole, FN Bulovka, FN U svaté Anny v Brně, Úrazová nemocnice Brno, Krajská zdravotní, a.s. (tvoří sedm nemocnic Ústeckého kraje) a Domažlická nemocnice.
- V rámci **aktualizace Souboru typových činností integrovaného záchranného systému**, jmenovitě typové činnosti č. 12, která se zabývá postupy poskytování psychosociální podpory při MU, se **podařilo implementovat List ZZS.**

Z cílů, stanovených pro rok 2023, se naopak dosud nepodařilo naplnit tyto:

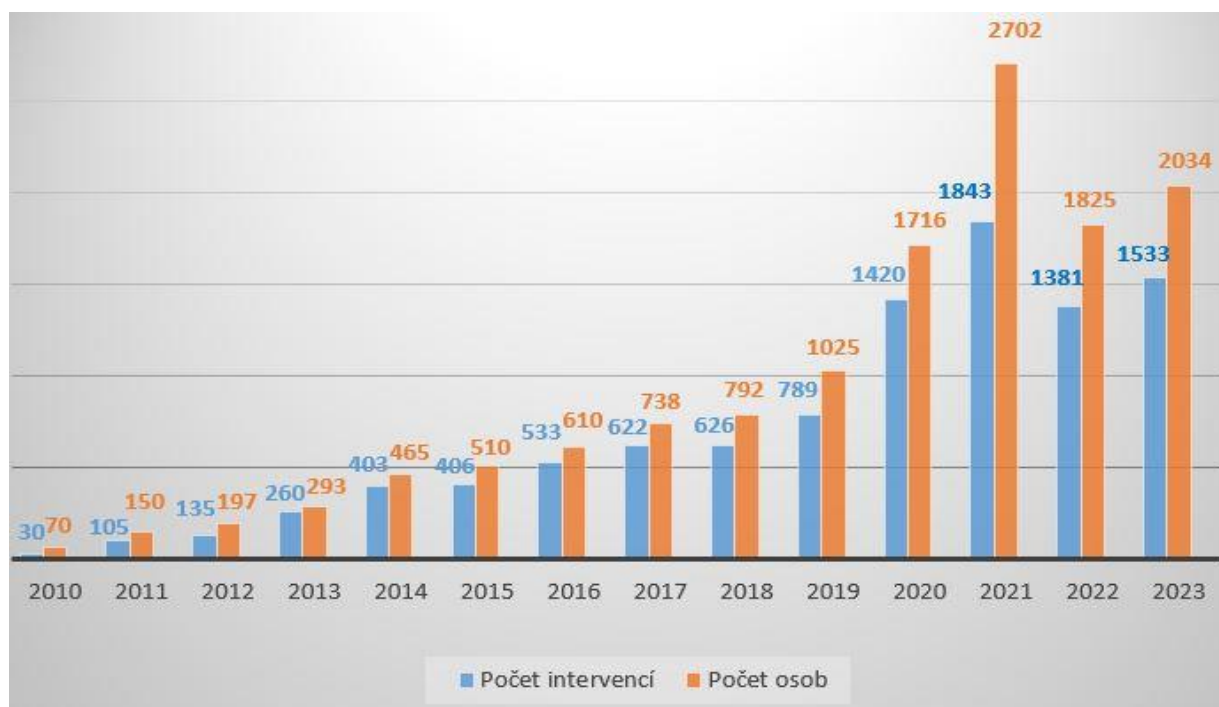
- V rámci **aktualizace Souboru typových činností integrovaného záchranného systému**, jmenovitě typové činnosti č. 12, která se zabývá postupy poskytování psychosociální podpory při MU, se dosud podpory **nepodařilo implementovat List nemocnic.**
- **Rozvoj SPIS v řadě dosud nezapojených poskytovatelů zdravotních služeb není optimální** či dosud nebyl vůbec zahájen z důvodu nezájmu managementů. Vhodným krokem by v tomto směru bylo zahájení jednání a předání informací o potřebě zajištění psychosociální podpory v těchto zdravotnických organizacích s jejich zřizovateli.
- **Dosaženo zatím nebylo plošné spolupráce v edukaci a nabídce peer podpory ve zdravotnickém školství.** Spolupráce se školami v rámci jednotlivých regionů je stále pouze nárazová a celkově se pohybuje okolo počtu desítky těchto zařízení. Pravidelná činnost v tomto směru je v rámci ČR žel dosud ojedinělá.

Kolegiální podpora zdravotnickým pracovníkům

Peři a psychologové SPIS poskytli v roce 2023 **psychickou podporu celkem 2034 zdravotnickým pracovníkům** (Graf 1). Jde o nárůst 11,5 % oproti předchozímu roku 2022 a dvojnásobek uskutečněných setkání ve srovnání s posledním rokem před vypuknutím epidemie Covid-19.

Graf 1 Trend poskytování peer podpory ve zdravotnictví

V roce 2023 byla peer podpora dostupná na všech zdravotnických záchranných službách (dále ZZS), avšak na několika s minimálním využitím. **Kolegiální podpora probíhá ve většině fakultních nemocnic** - jmenovitě ve FN Ostrava, FN v Motole, FN Olomouc, FN Hradec Králové, FN Královské Vinohrady, FN Bulovka, Všeobecná fakultní nemocnice, FN Plzeň, FN u sv. Anny v Brně. Nově se k systému připojila Fakultní Thomayerova nemocnice. Zapojení a přípravu psychosociálního týmu aktuálně realizuje FN Brno.

Pokud jde o další velké poskytovatele zdravotních služeb, peer podporu využívá **Městská nemocnice Ostrava, krajské nemocnice Liberec, Jihlava, Zlín, či Krajská zdravotní (Ústecký kraj)**. Peer podpora je k dispozici také u cca sedmi desítek menších poskytovatelů zdravotních služeb, kde fungují buď plnohodnotné týmy zdravotnických peerů, nebo jsou postupně budovány.

V počtu intervencí jednoznačně převažuje forma individuální peer podpory, která může být v případě potřeby zcela anonymní. Pro zdravotnické pracovníky je proto dobře akceptovatelná a preferují ji mnohem více než skupinová setkání zasaženého týmu. Ovšem i u těchto můžeme pozorovat vzestupný trend, který je žel v posledních letech dán zčásti také nárůstem mimořádných událostí velkého rozsahu. **Některé z forem skupinové podpory se v roce 2023 zúčastnilo pět stovek zdravotníků, a to při 69 podpůrných setkáních.** Telefonická forma kolegiální péče byla poskytnuta téměř ve čtyřech stech případech. (Tabulka 1)

Tabulka 1 Přehled témat a forem intervencí v rámci peer podpory

Kategorie	Počet
Událostí celkem	1533
Zúčastněných osob celkem	2034
Úmrtí - dospělý	69
Úmrtí - dítě	69
Pocit vlastního selhání	109
Obtížná situace na pracovišti	400
Napadení zdravotníka	33
Zranění zdravotníka	7
Mimopracovní problémy	170
Onemocnění zdravotníka	69
Pracovní vyčerpání	93
Pochybení při výkonu práce	10
Nehoda sanitního vozidla	24
Suicidium	11
Rodinné obtíže	163
Závažné onemocnění v rodině	95
Mobbing/bossing na pracovišti	39
Chronické psychické obtíže	17
Posttraumatický stav zdravotníka	12
Obtížné okolnosti zásahu/situace	9
Individuální	1034
Individuální - telefonická	384
Individuální - online	10
Individuální emailová	12
Individuální intervence celkem	1440
Skupinové intervence celkem	69
Intervence poskytnuta peerem	1334
Intervence poskytnuta psychologem	175
Opakovaný kontakt	514
Počet mimoř. událostí	3
Akutních ošetření	527
Podpůrných rozhovorů	982

Dominantní zůstává podpora poskytovaná peery. Z celkového počtu více než patnácti set intervencí, bylo jen 175 z nich odvedeno psychology. Přes pět set podpor bylo realizováno jako akutních, zatímco necelých tisíc proběhlo formou podpůrného rozhovoru.

K nejčastějším nadlimitně zatěžujícím událostem, při nichž byla peer podpora poskytována, patřily (Tabulka 1) **obtížná situace na pracovišti či konflikty v rámci pracovního kolektivu, a to ve 400 případech.** Z pracovních důvodů byly časté dále vážné onemocnění samotného zdravotníka nebo osoby blízké (164 událostí), úmrtí pacienta, blízkého nebo kolegy (138 situací), pocit vlastního selhání zdravotníka (109 zdravotníků), ale i **pracovní vyčerpání (93 intervencí).** Nemalé procento podpor souviselo s obtížnou osobní nebo rodinnou situací.

Peer podpora studentům zdravotnických oborů

Zájmem SPIS je **navázat se školami a fakultami zdravotnického zaměření trvalou spoluprací.** Jejím smyslem má být jednak edukace studentů, pokud jde o peer podporu, zvládnutí psychicky nadlimitních profesních situací či sebe péči. Současně jsou peerři a psychologové SPIS připraveni napříč Českou republikou poskytnout svým budoucím kolegům podporu poté, co budou během výkonu své praxe obtížnou událostí zasaženi.

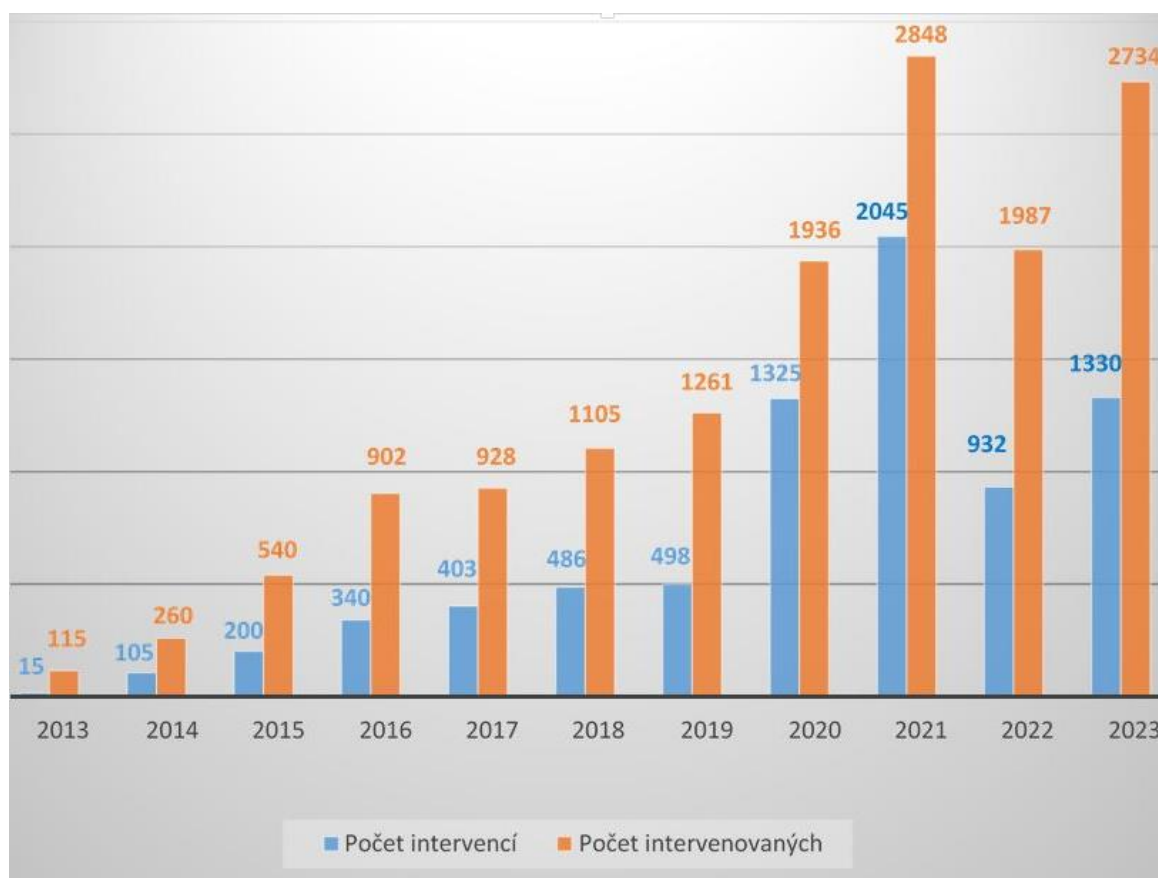
Potřebu postarat se o zajištění psychické podpory studentů lékařských fakult, stejně jako studentů zdravotnických oborů středních a vyšších odborných škol zdravotnického zaměření, naplno ukázala pandemie nemoci Covid-19. Klinická praxe však přináší nadlimitní psychickou zátěž studentům i mimo toto období. **Řada budoucích zdravotnických pracovníků se setkává v rámci krizové situace s vysoce duševně zátěžovými momenty.**

I po skončení epidemické zátěže pracují peerři SPIS u poskytovatelů zdravotních služeb se studenty zdravotnických škol nebo celými kolektivy. Důvodem poskytované podpory jsou například nejen akutní psychická zátěž při vykonávání školní praxe, ale opakovaně také vážné onemocnění, úraz, nebo dokonce úmrtí spolužáka. K zahájení plošné spolupráce se zdravotnickým školstvím však žel dosud nedošlo a v roce 2023 bylo v rámci peer podpory ošetřeno jen něco přes padesát studentů, a to včetně těch, kteří byli zasaženi MU v Praze.

Intervenční podpora ve zdravotnictví

Druhým pilířem psychosociální podpory poskytované SPIS je poskytování první psychické pomoci sekundárně zasaženým osobám v prostředí zdravotnictví. V této oblasti je zjevná naléhavá potřeba a zřetelný nárůst počtu intervencí, jak vyplývá z Grafu 2. **V segmentu první psychické pomoci** blízkým pacientů a pozůstalým, který SPIS zajišťuje, **bylo loni ošetřeno 2734 osob**, tedy o 38 % více ve srovnání s rokem 2022 a o 117 % více, než v roce 2019.

Graf 2 Trend poskytování první psychické pomoci sekundárně zasaženým

Intervence blízkým a pozůstalým jsou aktuálně poskytovány v rámci devíti zdravotnických záchranných služeb: ZZS Moravskoslezského kraje, ZZS Jihomoravského kraje, ZZS Vysočina, ZZS Jihočeského kraje, ZZS Plzeňského kraje, ZZS Středočeského kraje, ZZS Libereckého kraje a ZZS Královéhradeckého kraje a od roku 2022 také ZZS hlavního města Prahy. Interventy začali do praxe zavádět také poskytovatelé lůžkové péče. Konkrétní zařízení, jakož i počet přibližně sedmi desítek, prakticky kopíruje poskytování peer podpory v těchto nemocnicích.

Nejčastějšími situacemi, kdy byl zdravotnický intervent využíván pro pomoc sekundárně zasaženým, byly **náhlá a tragická úmrtí dětských i dospělých pacientů**, a to ve 355 případech, kritický stav blízké osoby (245 událostí), či **sdělení závažné zprávy**, u kterého interventi pracovali (147 intervencí). Přes pět desítek psychicky zasažených bylo interventy SPIS ošetřeno po dopravních nehodách nebo po suicidii blízkého člověka (Tabulka 2). Ze statistického zpracování dat zřetelně vyplývá, že počet intervencí realizovaných **v rámci poskytovatelů lůžkové péče zapojených do SPIS, je aktuálně takřka trojnásobný (808) ve srovnání s událostmi, řešenými interventy zdravotnické záchranné služby (281)**. Jde o trend posledních několika let, který má jednoznačný charakter a jasně ukazuje, že s narůstající potřebou zapojení zdravotnických interventů v nemocnicích bude nutno počítat i v dalších letech.

Tabulka 2 Přehled témat a forem intervencí v rámci podpory blízkým a pozůstalým

Kategorie	Počet
Událostí celkem	1330
Počet ošetřených celkem	2734
Úmrtí - dospělý	276
Úmrtí - dítě	79
Mimořádná událost	48
Epidemie	1
Kritický stav blízké osoby	245
Dopravní nehoda	53
Suicidum	56
Trestný čin	22
Sdělení závažné zprávy	147
Perinatální ztráta	76
Osamělý pozůstalý	12
Intervence s viníkem	9
Mimořádná událost velkého rozsahu	96
Posttraumatický stav	89
Zdravotnické zařízení	808
Místo bydliště / byt	188
Terén	93
Telefonická intervence	120
Počet mimoř. událostí	2
Akutních ošetření	727
Podpůrných rozhovorů	482

Psychosociální podpora a SPIS při MU v Praze

V prosinci 2023 se SPIS zapojil do poskytování psychosociální podpory po tragické střelbě v budově Univerzity Karlovy v Praze. Interventi SPIS poskytovali první psychickou pomoc sekundárně zasaženým osobám přímo v terénu a v následujících desítkách hodin pak v nemocnicích FN Královské Vinohrady, FN Motol, FN Na Bulovce a Fakultní Thomayerově nemocnici. SPIS byl rovněž osloven ze strany Ministerstva vnitra a Magistrátu hl. m. Prahy s požadavkem na okamžitou pomoc při zajištění dostupnosti telefonických krizových linek pro pomoc zasaženým. Díky propojenosti a celorepublikové působnosti SPIS byl **flexibilně posílen provoz Krizové linky pro blízké pacientů a pozůstalé, kterou SPIS zajišťuje**. Skupina interventů SPIS (nejen z Prahy, ale také z Jihomoravského a Královéhradeckého kraje) zároveň pomáhala s provozem Krizové linky Magistrátu a policie.

Přehled činnosti zdravotnických interventů SPIS při MU do 27. 12. 2023

- **Zapojeno zdravotnických interventů a psychologů SPIS** **44 osob**
- **Poskytnutí první psychické pomoci** **308 osob**
 - ZZS – terén 50 osob
 - Nemocnice 48 osob
 - Krizové linky 210 osob

Zasažena událostí byla také řada zdravotnických pracovníků, pro jejichž psychiku se stal kontakt se zemřelými, zraněnými, s jejich příběhy i rodinami, nadlimitně zatěžující. Jednalo se o členy výjezdových posádek i operačního střediska ZZS a další pracovníky, stejně jako o zdravotníky v nemocnicích. Kromě pražských členů SPIS byl do podpůrné péče o zdravotníky zapojen především podpůrný tým ZZS Libereckého a Středočeského kraje.

Přehled činnosti zdravotnických peerů SPIS při MU do 27. 12. 2023

- **Zapojeno zdravotnických peerů a psychologů SPIS** **28 osob**
- **Poskytnutí peer podpory - celkem** **159 zdravotníků**
 - Pracovníci ZZS a sanitních služeb, včetně stážistů 76 zdravotníků
 - Pracovníci nemocnic, včetně studentů 83 zdravotníků

Vnější koordinaci SPIS činností, stejně jako propojení s dalšími poskytovateli psychosociální pomoci zajišťoval garant SPIS, který je zároveň členem stálé Pracovní skupiny ministra vnitra pro duševní zdraví. Jednalo se především o provázanost poskytované psychické podpory, vymezení prostoru a druhů podpůrné činnosti, koordinování akutní fáze události, spolupráci mezi interventy a psychology, složkami IZS, stejně jako o propojení s dalšími organizacemi, poskytujícími krizové a podpůrné služby.

Vzdělávání v rámci SPIS

V roce 2023 úspěšně pokračovala příprava budoucích zdravotnických peerů i zdravotnických interventů, stejně jako refresh vzdělávací akce a prohlubující kurzy, u již stávajících pracovníků SPIS. Celkem bylo za úzké spolupráce a organizace NCO NZO proškoleny a zrealizovány 5 certifikovaných kurzů a 7 vzdělávacích akcí, část z nich v rámci projektu Prevence II. Proškoleny bylo celkem 256 účastníků. Uskutečnily se:

1. Certifikované kurzy

PEER	2 kurzy, vyškoleny 56 osob
Intervent	2 kurzy, vyškoleny 53 osob

2. Vzdělávací akce

Refresh a odborné **8 kurzů, proškoleny 152 osob.**

Názvy kurzů:

Intervizor SPIS, Práce s viníkem, Činnost SPIS při MU, Podpora v rámci konfliktů na pracovišti, Problematika dětí v práci interventů a peerů, Skupinové metody podpory při práci PEER a interventa, Problematika dětí a rozvíjení dovedností v práci peera a interventa, Koordinace PEER a intervenčních činností ve zdravotnickém zařízení

3. Konference

Intervent	dvoudenní vzdělávací akce (NCO NZO), účastno 106 osob
Peer	dvoudenní vzdělávací akce (Kraj Vysočina), účast 97 osob.

Zapojení poskytovatelů zdravotních služeb a novinky SPIS v krajích

Shrnutí aktuální situace, pokud jde o poskytování psychosociální podpory ze strany SPIS, zasluhující pozornost vzhledem k efektivitě poskytování peer a intervenční činnosti v jednotlivých krajích ČR, přináší následující strany.

Hlavní město Praha

Po dlouhé stagnaci zde došlo v uplynulých letech k rychlému rozvoji činností zdravotnických peerů a interventů. Nyní působí v rámci 12 poskytovatelů zdravotních služeb, což je regionálně nejvyšší zastoupení. Úspěchem bylo zahájení intervenční práce v terénu v rámci ZZS HMP, která po testovacím provozu přešla do plného zapojení do poskytování první psychické pomoci. Psychosociální podpora v resortu zdravotnictví pokračuje na území hlavního města v úspěšném rozvoji, v roce 2023 došlo k zapojení Fakultní Thomayerovy nemocnice.

Středočeský kraj

V průběhu roku 2023 začala být patrná změna v dynamice i aktivitě při koordinování kraje. Nadále zůstává zapojení tří nemocnic v regionu, a to v Mladé Boleslavi, Kutné Hoře a Příbrami. Nově je rozpracován vznik týmu SPIS v Oblastní nemocnici Kolín. Pozorovat lze rekonstrukci podpůrného týmu SPIS ZZS a jeho doplňování novými členy, s pozvolným nárůstem odvedených intervencí. Interventi ZZS také poskytli součinnost a aktivně se zapojili do poskytování první psychické pomoci při prosincové mimořádné události v Praze.

Plzeňský kraj

Stejně jako v předešlých letech, zůstává podpora v rámci SPIS plně funkční u ZZS a ve FN Plzeň, přičemž oba tamní týmy vzájemně úzce spolupracují. Poskytování peer a intervenční péče pokračuje dále v nemocnici Domažlice. S týmem SPIS spolupracují první vyškolení kolegové v organizaci domácí péče Bonum Finem a na letecké záchranné službě Líně. Situace v kraji je ve směru SPIS činností dlouhodobě stabilní s pozvolným rozvojem. Doposud se nepodařilo zapojení čtyř menších poskytovatelů zdravotních služeb.

Jihočeský kraj

Plně funkční zůstává peer a intervenční podpora v rámci krajské ZZS a připojena je také první nemocnice v kraji, a to Jindřichův Hradec. O oblast psychosociální podpory projevila nově zájem nemocnice Tábor, kde se očekávají první aktivity ve směru edukace zdravotnických pracovníků. Nadále neaktivní naopak stále zůstává nemocnice České Budějovice, z menších poskytovatelů služeb pak Strakonice, Vimperk, Prachatice a Dačice.

Karlovarský kraj

Z pěti poskytovatelů zdravotních služeb je v aktivitách SPIS zapojena ZZS a Karlovarská krajská nemocnice (v roce 2023 přijala směrnici o poskytování psychosociální pomoci). Podpůrný systém je aktivně propagován v nemocnici Cheb, kde proběhl výcvik dalšího intervenanta. Pokud jde o privátní sektor v kraji, do SPIS je již zapojena nemocnice PENTA HOSPITALS (Sokolov a Ostrov Nad Ohří). Rozvoj systému v kraji je celkově velmi pozvolný.

Ústecký kraj

Peer podpora je využívána v prostředí ZZS, činnost interventů není systémově zajištěna. V rámci krizové intervence a první psychické pomoci v prostředí přednemocniční neodkladné péče, je však činný klinický psycholog, zaměstnaný ZZS. SPIS intervence dobře fungují v Hornické nemocnici s poliklinikou v Bílíně a nemocnici Roudnice nad Labem. Nejasná je situace v Krajské zdravotní, jež sdružuje skupinu nemocnic v regionu. Tento poskytovatel nevykazuje odvedené intervence peerů ani interventů.

Liberecký kraj

V regionu je do poskytování psychosociální podpory zapojena většina poskytovatelů lůžkové péče – KN Liberec, nemocnice Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, stejně jako ZZS. SPIS v rovině vnější první psychické pomoci úzce spolupracuje s intervenčními týmy dalších složek IZS. Flexibilita a připravenost týmu SPIS Libereckého kraje se zřetelně projevila při prosincové MU v Praze, kdy jeho členové intenzivně poskytovali peer péči kolegům pražské ZZS, přičemž odvedli převážnou většinu podpůrných setkání.

Královéhradecký kraj

Ke spolupráci se SPIS přistoupilo zatím šest subjektů – ZZS a pět poskytovatelů lůžkové péče, přičemž největším z nich je Fakultní nemocnice Hradec Králové. V roce 2023 se do poskytování psychosociální péče připojily nemocnice Náchod a Rychnov nad Kněžnou. Tým tvoří šest interventek a koordinátor. Poskytovatel přijal směrnici o poskytování podpory. Rovněž se podařilo zahájit SPIS činnosti v nemocnici Jičín, a to v rovině jak peer, tak intervenční péče. Kraj tedy zaznamenal v uplynulém roce výrazný pokrok.

Kraj Vysočina

Psychosociální podporu prostřednictvím SPIS využívají především nemocnice Jihlava a ZZS. Další subjekty jsou zapojeny částečně nebo ojediněle. Patří mezi ně nemocnice Třebíč, Dětská psychiatrická nemocnice Velká Bíteš, či psychiatrická nemocnice Jihlava. Nově přistupuje do systému nemocnice Nové Město na Moravě, kde je očekáván start činností v roce 2024. Nezapojenými poskytovateli zůstávají nemocnice Pelhřimov a Havlíčkův Brod.

Pardubický kraj

Stejně jako v roce 2022, zůstává v rámci kraje aktivní jen ZZS, a to pouze v peer činnostech, zdravotnické interventy neprovozuje. Činnosti SPIS týmu v krajské nemocnici Pardubice jsou nulové, ostatní poskytovatelé zdravotních služeb vyslali k proškolení několik zaměstnanců, ale více se nezapojili. Stav je setrvalý, a to i přes jednání a přislíbenou podporu ze strany náměstkyně hejtmana pro zdravotnictví. Jde o region vyžadující zvýšenou pozornost, ve směru zavádění SPIS.

Moravskoslezský kraj

SPIS zde využívá celkem 11 organizací. Poskytovatelé zdravotních služeb zřizovaní krajem přitom v roce 2023 začali naplno využívat Krajského intervenčního týmu, propojujícího pracovníky SPIS jednotlivých organizací. Pracuje v nepřetržitém pohotovostním režimu a umožňuje tak spolehlivě pokrýt potřebu rychlé dostupnosti peer a intervenční péče na území celého kraje, a to ve zdravotnických zařízeních i v terénu. Projekt se v první roce svého fungování plně osvědčil a Moravskoslezský kraj jej bude dále podporovat.

Olomoucký kraj

Dlouhodobý stav SPIS prezentuje tým FN Olomouc a činnost v Psychiatrické nemocnici Šternberk. Spolupráce se snahou o ukotvení SPIS byla navázána s nemocnicí Šumperk, žel s negativním výsledkem. Nečinné jsou také další nemocnice – Hranice a trs zdravotnických zařízení skupiny AGEL – Přerov, Prostějov, Šternberk a Jeseník. Dlouhodobě minimální je využití peer podpory na straně krajské ZZS, intervenční službu organizace nepodporuje. Region je dalším, který má v rozvoji psychosociální podpory značné rezervy.

Jihomoravský kraj

ZZS má funkční systém poskytování intervenční služby a peer podpory, který se stále zlepšuje. Z lůžkových zařízení je v peer i intervenční rovině aktivní FN u sv. Anny, Úrazová nemocnice v Brně a Nemocnice Kyjov, spíše ojediněle využívá SPIS Nemocnice TGM Hodonín. Peer podpora je spolehlivě poskytována v Masarykově onkologickém ústavu. FN Brno zahájila systematickou přípravu pro poskytování intervenční podpory, kterou by měla spustit v lednu 2024. Nemocnice Boskovice využívá jednu interventku.

Zlínský kraj

Peer podpora u ZZS je realizována nesystémově, interventy ZZS nepodporuje. KNTB Zlín plánuje od ledna 2024 spustit intervenční podporu. Vsetínská nemocnice poskytuje péči náhodně, Kroměřížská nemocnice využívá interventky, peer podpora je aktuálně plánována. Nemocnice Valašské Meziříčí využívá peery, Uherskohradišťská zůstává neaktivní.

Peeři a interventní SPIS v ČR

Systém psychosociální intervenční služby v resortu zdravotnictví je v části krajů České republiky již dobře dostupný a široce využívaný. V dalších regionech se úspěšně rozvíjí a v několika z nich pozorujeme pouze částečné pokrytí službou či dlouhodobou stagnaci. Z údajů v Tabulce 3 lze vysledovat kraje s nedostatečným počtem aktivních peerů a interventů.

Absolvování certifikovaného kurzu nebo vzdělávací akce nepřináší povinnost zapojení do SPISu a se systémem proto následně aktivně spolupracuje jen část absolventů základních kurzů. Počty nových zdravotnických peerů a interventů tedy nekorrespondují s nárůstem aktivních členů SPIS. Členové SPIS mají v rámci systému možnost účastnit se přednostně a s nižším účastnickým poplatkem dalšího vzdělávání a čerpat intervize po náročné práci a díky tomu se kontinuálně odborně udržovat a rozvíjet.

V této souvislosti zůstává dlouhodobě v popředí **otázka výběru vhodných zájemců do základních kurzů**, která je však aktuálně plně na straně poskytovatele zdravotních služeb, jenž konkrétního pracovníka vybírá a vysílá do kurzu, nebo dokonce i jen na vlastním rozhodnutí zdravotnického pracovníka.

Tabulka 3 Počty aktivních členů SPIS v krajích – rok 2021, 2022 a 2023

Název kraje	PEER			Intervent			Psycholog			Pracovníci SPIS celkem		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Hlavní město Praha	59	61	74	55	59	72	6	5	5	97	125	151
Jihomoravský kraj	29	32	33	26	39	48	0	0	1	55	71	82
Královéhradecký kraj	21	21	23	30	32	43	0	0	0	51	53	66
Olomoucký kraj	19	20	20	18	18	19	2	2	2	39	40	41
Liberecký kraj	16	18	19	16	17	18	1	1	1	33	36	38
Karlovarský kraj	7	6	8	0	2	4	0	0	0	7	8	12
Kraj Vysočina	13	16	17	13	14	16	0	0	0	26	30	33
Pardubický kraj	10	6	18	5	6	7	0	0	0	15	12	25
Jihočeský kraj	5	9	9	14	12	14	1	1	1	20	22	24
Plzeňský kraj	21	23	27	38	40	41	2	4	5	61	67	73
Zlínský kraj	21	21	23	19	17	24	0	0	0	40	38	47
Moravskoslezský kraj	39	49	54	66	73	80	1	1	1	106	123	135
Ústecký kraj	13	11	13	20	18	18	1	1	1	34	30	32
Středočeský kraj	17	19	21	28	28	31	1	1	1	46	48	53
Celkem	290	312	359	348	375	435	15	16	18	653	703	812

Pozn.: součet peerů, interventů a psychologů není roven celkovému počtu členů SPIS daného PZS či kraje, protože více než třetina členů SPIS je zároveň peerem i interventem.

Tabulka zároveň naznačuje značnou nevyváženost dostupnosti peer a intervenční podpory mezi jednotlivými kraji České republiky, stejně jako nezapojení se desítek poskytovatelů zdravotních služeb do systému psychosociální podpory. Možnost využití tohoto druhu preventivní péče zůstává stále zcela nevyužita u mnoha z nich.

Využitelnost psychosociální podpory v resortu zdravotnictví má narůstající tendenci, jak vyplývá zřetelně ze srovnání posledního roku před nástupem pandemie (2019) a roku 2023.

Idea plošného zavedení psychosociální podpory v resortu zdravotnictví je na podkladě Metodického doporučení Ministerstva zdravotnictví z roku 2019 postupně naplňována. Podpora peerů a interventů SPIS je aktuálně **dostupná či částečně dostupná u 90 poskytovatelů zdravotních služeb** a počet zapojených organizací každoročně stoupá.

Jasně však vidíme potřebu zapojení dalších poskytovatelů psychosociální podpory – zdravotnických peerů a zdravotnických interventů. Na poli personálního pokrytí těmito pracovníky u jednotlivých poskytovatelů zdravotní péče zůstává stále mnoho úkolů do dalších let. **Mezi nejméně pokryté kraje přitom patří Pardubický a Olomoucký** (s výjimkou FN).

Cíle a aktivity 2024

- Zpracovat Konceptci SPIS, která ukotví zavádění SPIS u PZS a jeho implementaci v resortu, odpovědnosti a role, doporučení pro vzdělávání, spolupráci se zdravotnickým školstvím, postup SPIS při MU, provoz krizových linek SPIS a další témata.
- V rámci zajištění regionální dostupnosti SPIS cíleně pokračovat v přípravě dalších peerů a interventů prostřednictvím certifikovaných kurzů, především pro PZS lůžkové péče.
- Pokračovat v dalším vzdělávání členů SPIS dle koncepce SPIS a zajištění regionální dostupnosti, která reflektuje požadavky z praxe, a to ve spolupráci s NCO NZO, tak i v rámci jednotlivých krajů.
- Realizovat dvě celostátní konference SPIS, a to pro peery a interventy, ve stanoveném jarní a podzimním termínu: 12. - 13. 5. 2024, 11. - 12. 10. 2024.
- Podporovat krajská (nebo spojená krajská) pracovní setkání týmů SPIS a systematické vzdělávání dle Koncepce SPIS zaměřené na potřeby regionů.
- Ve spolupráci s MZČR Zajišťovat provoz Linky pro zdravotníky a Linky pro blízké pacientů. Zajistit potřebné rozvíjení dovedností jejich pracovníků a udržení týmu. Dále podporovat přípravu SPIS na zapojení do psychosociální pomoci v případech mimořádné události, včetně praktického vzdělávání v této problematice.
- V rovině koordinace účasti SPIS a poskytování pomoci při MU navrhnout pravidla a odpovědnost pro bezpečné zvládnutí požadavků.
- Ve spolupráci s NCO NZO, MZČR a MŠMT pracovat na rozvoji systémové spolupráce se zdravotnickými školami a poskytování peer podpory jejich vyučujícím, žákům a studentům.
- Využít dosavadní získané zkušenosti a navyšovat profit vzájemné spolupráce a prolínání týmů přednemocniční a nemocniční části SPIS. Příklady dobré praxe podporovat dohody mezi PZS o spolupráci při poskytování peer a intervenční podpory, nabízet vzory již fungující vzájemné spolupráce mezi PZS lůžkové péče i ZZS. Zvyšovat povědomí o SPIS, propagovat SPIS prostřednictvím stávajících, ev. nových edukačních materiálů, a to s využitím vyrobených video spotů.
- Zahájit jednání a předávání informací a ve spolupráci s NCO NZO oslovit do SPIS dosud nezapojené poskytovatele zdravotních služeb, případně jejich zřizovatele.
- Zefektivňovat vnitřní koordinaci SPISu na jednotlivých úrovních řízení systému cílenou přípravou a dalším školením koordinátorů, výměnou zkušeností v rámci pracovních setkání a praktickou přípravou na zvládnutí situace MU.

Seznam zkratk

FN	Fakultní nemocnice
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	mimořádná událost
MV	Ministerstvo vnitra
MZČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
NCO NZO	Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů
PZS	poskytovatel zdravotních služeb
SPIS	Systém psychosociální intervenční služby
ZZS	Zdravotnická záchranná služba